

УДК 330.3: 639.2(477) 657.44

DOI: 10.25140/2411-5215-2018-4(16)-122-130

Ігор Сіненко

**ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ
РИБАЛЬСТВА ТА АКВАКУЛЬТУРИ**

Ігорь Синенко

**ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ И ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ
РЕГУЛИРОВАНИЯ РЫБОЛОВСТВА И АКВАКУЛЬТУРЫ**

Igor Sinenok

**ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISMS FOR THE REGULATION
OF FISHERY AND AQUACULTURE**

У статті розкрито власне бачення проблеми посилення дієвості сучасних інструментів та механізмів, що застосовуються саме в питаннях регулювання вітчизняного рибальства та аквакультури. Запропоновано організаційний механізм регулювання підтвердження законності походження риби та інших живих водних ресурсів, що надходять до рибопереробних підприємств або потрапляють до торгівельної мережі для реалізації. Удосконалено організаційно-економічний механізм регулювання вітчизняного рибальства та аквакультури з урахуванням досвіду провідних країн-виробників риби в Європейському Союзі. Запропоновано ввести зміни до Правил любительського і спортивного рибальства та Інструкції про порядок обчислення та внесення платежів за спеціальне використання водних живих ресурсів при здійсненні любительського і спортивного рибальства в сучасних умовах діяльності.

Ключові слова: метод регулювання; механізм регулювання; інструменти регулювання; аквакультура; регулювання рибальства; Європейський Союз; заходи регулювання.

Табл.: 1. Бібл.: 19.

В статье раскрыто собственное видение проблемы усиления действенности современных инструментов и механизмов, применяемых именно в вопросах регулирования отечественного рыболовства и аквакультуры. Предложен организационный механизм для регулирования подтверждения законности происхождения рыбы и других живых водных ресурсов, поступающих на рыбоперерабатывающие предприятия или в торговую сеть для реализации. Усовершенствован организационный и экономический механизмы регулирования отечественного рыболовства и аквакультуры с учетом опыта ведущих стран-производителей рыбы в Европейском Союзе. Предложено ввести изменения в Правила любительского и спортивного рыболовства и Инструкции о порядке исчисления и внесения платежей за специальное использование водных живых ресурсов при осуществлении любительского и спортивного рыболовства в современных условиях деятельности.

Ключевые слова: метод регулирования; механизм регулирования; инструменты регулирования; аквакультура; регулирования рыболовства; Европейский Союз; меры регулирования.

Табл.: 1. Библ.: 19.

The article reveals its own vision of the problem of increasing the efficiency of modern tools and mechanisms that are used specifically in the regulation of domestic fisheries and aquaculture. A mechanism for regulating the legality of the origin of fish and other living aquatic resources entering fish processing enterprises or entering the sales network for implementation is proposed. The organizational and economic mechanism of regulation of domestic fisheries and aquaculture has been improved taking into account the experience of the leading fish producer countries in the European Union. It is proposed to introduce changes to the rules of amateur and sport fishing and the Instruction on the procedure for calculating and making payments for the special use of aquatic living resources in the exercise of amateur and sports fisheries in modern conditions of activity.

Keywords: regulation method; regulation mechanism; regulation tools; aquaculture; regulation of fisheries; European Union; measures of regulation.

JEL Classification: A13, B21, D23, D20

Постановка проблеми. У світі одна людина з дев'яти позбавлена повноцінного харчування. Тому існує попит на рибу й морепродукти, який постійно зростає в глобальному вимірі. При цьому керівні документи щодо здорового способу життя підкреслюють необхідність споживання риби, і що риба є важливим джерелом протейнів. Доцільно зазначити, що світове виробництво продукції рибальства стагнує на рівні близько 90 млн тонн на рік, і збільшення виробництва продукції аквакультури може сприяти задоволенню попиту на рибу в майбутньому. Однак якщо виробництво в країнах Азії продовжує стрімко зростати, аквакультура в Європейському Союзі статична. Тому наступні важливі заходи з підтримки зростання виробництва продукції аквакультури мають включати поліпшення інформування споживачів про несуттєвий вплив на довілля більшості технологій аквакультури; застосування інновацій, особливо в аспектах

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

маркетингу через кооперацію та весь ланцюг постачання, використання нових технологій; поширення знань, передових технологій та найліпшого досвіду; сприяння створенню морських районів, що охороняються та їх використання для аквакультури як такого виду діяльності, що поєднує захист довкілля з розвитком. Потрібно на порядок денний вивести завдання щодо необхідності для всіх зацікавлених сторін, тобто приватного сектору, адміністрацій, неурядових організацій, дослідників, працювати разом, а також необхідність фінансування як з приватних, так і з державних джерел з метою підтримки сектору. Тож, аналізуючи нинішню ситуацію, хотілося б запропонувати власне бачення проблеми посилення дієвості сучасних інструментів та механізмів, що застосовуються саме в питаннях регулювання вітчизняного рибальства та аквакультури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливу роль у світовому виробництві має саме виробництво риби й морепродуктів. Виробництво як риби, так і морепродуктів, зокрема останні п'ять років, перевищило 158 млн тонн, а вартість міжнародної торгівлі продукцією з галузі рибного господарства становила близько 129 млрд дол. США [1]. Сучасні дослідники у сфері регулювання галузі рибного господарства, зокрема рибальства та аквакультури, С. Тревертс, Ф. Ейш, М. Бельмар, М. Сміт, А. Гутормсмен, А. Лем, С. Вануччі та К. Ліен стверджують, що «...частка риби виробленої в аквакультурі, що потрапляє на світовий ринок, має тенденцію до постійного збільшення. Водночас багато риби та морепродуктів, що виробляються та продаються на ринках країн з низьким рівнем доходу, походять з рибальства» [2; 3; 6; 8]. З часом стало зрозуміло, що ці дві складові рибного господарства відіграли важливу взаємодоповнюючу роль з огляду на попит на рибу та похідні з неї продукти [5, с. 280–283; 9, с. 99–108]. Як стверджує вчений С. Бене, треба урахувати, що рибогосподарська діяльність переважно зосереджена на збільшенні вартості продукції, що виробляється, шляхом збільшення постачання до міст та на експорт на міжнародні ринки [10]. На думку С. Бене, об'єднання судновласників спрямовують використання рибальських активів на максимізацію економічних показників, що може принести вигоду в частині збереження ресурсів та для торгівлі, але зменшує кількість риби, доступної на місцевих ринках [10, с. 325–358]. Проблеми формування дієвого організаційно-економічного механізму державного регулювання в галузі рибного господарства відображено в працях вітчизняних науковців: В. Байдали [7], Н. Вдовенко [5], Р. Дмитришина, П. Курмаєва, Ю. Шарило [9], С. Шепелева [16]. Аналіз зазначених джерел свідчить про те, що низка питань, пов'язаних із формуванням механізму регулювання рибальства та аквакультури України, залишаються невирішеними: у науковій літературі присутнє широке різноманіття поглядів відносно конкретного змісту інформаційної бази такого дослідження.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. В Україні проблеми регулювання процесів в аграрному секторі економіки неодноразово ставали предметом наукових пошуків, які здебільшого стосувалися дослідження в рибному господарстві й лише фрагментарно сектору рибальства чи аквакультури. Незважаючи на значну кількість досліджень, наукових праць та публікацій вітчизняних та зарубіжних учених із проблеми створення нормативної бази, завдання реалізації системного підходу до створення механізмів регулювання рибальства та аквакультури для економіки України залишається актуальним. Існує необхідність подальших практичних досліджень у цьому напрямі.

Мета статті. Запропонувати напрямки першочергового вирішення питання удосконалення організаційно-економічного механізму регулювання, що застосовується саме в питаннях регулювання вітчизняного рибальства та аквакультури з урахуванням досвіду потужних країн-виробників риби в Європейському Союзі.

Виклад основного матеріалу. Сучасна ситуація в галузі рибного господарства й на сьогодні залишається досить складною у зв'язку з тим, що фактичний стан галузі не відповідає її потенційним можливостям. Тому гостро постає питання державного регулю-

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

вання рибного господарства загалом та визначення оптимального ступеня його втручання в розвиток як рибальства, так і аквакультури. Реалізація організаційно-економічного механізму регулювання рибальства та аквакультури здійснюється на підставі використання принципів державного регулювання економіки загалом. Реалізація механізму має на меті визначення, аналіз і розроблення напрямків, умов та методів регулювання рибальства та аквакультури України. Напрямок регулювання повною мірою залежить від сфери правового впливу на виробничі процеси й містить у собі окремо регулювання рибальства, регулювання аквакультури, податкове, бюджетне та кредитне регулювання, а також проведення гнучкої амортизаційної політики. Різноманітність методів регулювання зумовлена широким спектром факторів, які впливають на динаміку та організацію виробничих і технологічних процесів, на формування показників валової доданої вартості в галузі, прибутку до оподаткування, середньої заробітної плати тощо.

Аналіз ситуації в Україні дає загальну картину недостатнього регулювання в контексті підтвердження законності походження риби та інших живих водних ресурсів, що надходять до рибопереробних підприємств або потрапляють до торговельної мережі для реалізації. Основні законодавчі умови та технічні процедури щодо вилучення та вивантаження водних біоресурсів, отриманих при здійсненні промислу в природних водоймах України, передбачено такими основними актами Законодавства України: Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» від 08.07.2011 № 3677–VI [4]; Закон України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» [19]; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення спеціального використання водних біоресурсів у внутрішніх рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах), внутрішніх морських водах, територіальному морі, виключній (морській) економічній зоні та на континентальному шельфі України» від 25.11.2015 № 992; Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку видачі підтвердження законності вилучення водних біоресурсів із середовища їх існування та перероблення продуктів вилову» від 04.07.2012 № 596. Але жодним із вищезазначених нормативно-правових актів України не передбачено механізму підтвердження легальності погодження окремих партій вилучених риб та інших видів водних біоресурсів. Таким чином, до комерційного обігу можуть потрапляти та бути легалізованими шляхом численних комерційних операцій та внаслідок переробки водні біоресурси, набуті незаконним шляхом, тобто виловлені бракон'єрами або приховані при здійсненні дозволених видів промислу. Немає системи моніторингу комерційних операцій із водними біоресурсами, вилученими з природних водойм, за якої надходження на ринок сировини понад обсяг легального вилучення стає відомим для державних контролюючих органів. Це є головною проблемою для визначення критичних пунктів та шляхів легалізації незаконно отриманої продукції, для своєчасного застосування ефективних запобіжних заходів. Завдання змінити ситуацію із забезпеченням простежуваності походження водних біоресурсів, видобутих у водних об'єктах України, постало з огляду на зобов'язання, взяті за Угодою про Асоціацію з Європейським Союзом, відповідно до змісту Глави 18 «Політика у галузі рибальства та морська політика». Зокрема, статтею 408 Угоди передбачено впровадження в Україні найкращих практик управління рибальством для забезпечення збереження рибних запасів, шляхом, що забезпечує сталий стан таких запасів та ґрунтується на екосистемному підході.

Стаття 410 Угоди вимагає налагодити контроль риболовної діяльності шляхом впровадження необхідного обладнання для спостережень, організувати відповідне збирання даних про вилов та вивантаження уловів, удосконалити ефективність діяльності ринків, зокрема через впровадження механізму простежуваності. Проблему врегулювання організаційних механізмів забезпечення законності використання природних водних біоресу-

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

рсів України висвітлено в Єдиній комплексній стратегії та плані дій розвитку сільського господарства та сільських територій України на 2015–2020 роки Мінагрополітики України, яка до пріоритетних заходів з реформування та розвитку національного рибного господарства відносить перегляд та напрацювання законодавчої бази, що сприятиме, зокрема, контролю за рибальством, посиленню боротьби з незаконним промислом, торгівлею рибою і рибною продукцією, а також наближенню українського законодавства в галузі рибного господарства до законодавства Європейського Союзу. Тому важливо передбачити створення реєстру суб'єктів господарської діяльності, що є Першими продавцями водних біоресурсів, вилучених та вивантажених в Україні. В Україні такими суб'єктами фактично є всі рибальські підприємства. Має бути створений реєстр суб'єктів господарчої діяльності (Перших покупців), що придбають нерозділені партії (лоти) вивантажених водних біоресурсів у перших продавців та в подальшому забезпечують роздільну реалізацію цих водних біоресурсів, беручи на себе відповідальність регулярно звітувати про обсяги реалізації до державних компетентних органів та забезпечувати супроводження реалізовуваної сировини відповідними сертифікатами з ідентифікаційними даними, для простежуваності до місць перероблення або кінцевої реалізації. Отже, доцільною, на нашу думку, є пропозиція щодо спрямування результатів дослідження на впровадження передового досвіду Європейського Союзу у питаннях розроблення та практичного впровадження системи сертифікації уловів водних біоресурсів. Вважаємо за необхідне взяти за основу діючу систему сертифікації та забезпечення електронної звітності про комерційні операції з біологічною сировиною водного походження, що полегшує ефективний державний контроль законності комерційних операцій. Законодавчі умови за цим напрямом містяться в регламентних документах Європейського Союзу № 1005/2008 (ЕС) від 29.09.2008 та № 1224/2009 (ЕС) від 20.11.2009, які імplementовано в національному законодавстві в усі без винятку країни Європейського Союзу.

Якщо взяти до уваги зокрема дію організаційно-економічного механізму регулювання аквакультури, зокрема в Європейському Союзі, то треба звернути увагу на результативність здійснюваних заходів, оскільки з 2018 року вони демонструють потужний та зростаючий сектор економіки. При цьому у 2016 році сектор аквакультури Європейського Союзу виробив та реалізував 1,4 млн тонн морепродуктів на суму 5 млрд євро. Прибутки сектору подвоїлись за період з 2014 р. до 2016 р. Дослідження показують, що у 2016 році обсяги реалізації продукції сектору аквакультури Європейського Союзу становили 4,9 млрд євро. Обсяги виробництва щорічно зростали за вказаний період у середньому на 2,2 % на рік, а за вартістю – на 3,1 % на рік. За цей період прибутковість сектору зросла удвічі та досягла у 2016 році 0,8 млрд євро до оподаткування. Це, безумовно, означає відновлення після складного для більшості країн-потужних виробників продукції аквакультури 2013 року. При цьому в Європейському Союзі створені всі умови та запроваджено організаційно-економічні заходи для стабільного функціонування близько 12 500 підприємств у секторі аквакультури. Переважна більшість із них належить до категорії мікропідприємств з чисельністю працюючих, меншою ніж 10 осіб. Показники щодо зайнятості також показують, що компанії, задіяні у сфері аквакультури, надають дедалі більше можливостей для сталого працевлаштування. Працевлаштування лишається стабільним у термінах загальної зайнятості (73 000 осіб), але значно розширилось у вимірах еквівалента повної зайнятості: від 36 000 осіб у 2013 році до майже 44 000 у 2016 році [13]. Це означає, що компанії у сфері аквакультури надають більш сталі можливості в частині працевлаштування. І ні ці позитивна тенденція продовжується. З урахуванням того, що інвестиції значно вищі за рівень амортизації, сектор має багато більш позитивне сприйняття щодо свого майбутнього розвитку.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

В аквакультурі Європейського Союзу виділяється три підсектори: марикультура, малакокультура та прісноводна аквакультура. Марикультура є найбільшим за товарообігом сектором аквакультури Європейського Союзу (2731 млн євро). За нею йдуть малакокультура (1134 млн євро) та прісноводна аквакультура (1028 млн євро). Основними об'єктами аквакультури в питанні вартості продукції є сьомга, райдужний пструг (форель) та європейський лаврак. У виробництві продукції аквакультури Європейського Союзу домінують п'ять країн. Серед них Об'єднане Королівство, Франція, Греція, Італія та Іспанія (табл.). Ці країни, кожна з товарообігом від 550 млн євро до 1100 млн євро, виробляють більше як 75 % від усіх обсягів продукції сектору Європейського Союзу [13]. На рівні підсекторів ця спеціалізація ще більш помітна.

Таблиця

Економічні показники сектору аквакультури в Європейському Союзі, 2016

Країни	Валова додана вартість, млн євро	Прибуток до оподаткування, млн євро	Прибуток на інвестований капітал, %	Середня заробітна плата, тис. євро	Продуктивність праці, тис. євро	Продуктивність капіталу, %	Індикатор майбутніх очікувань, %
Болгарія	23,1	18,6	22,1	2,6	11,9	27,4	2,8
Хорватія	49,5	22,4	8,1	13,5	30,0	18,0	3,1
Данія	44,9	12,1	5,9	65,7	122,7	21,9	0,4
Фінляндія	39,4	5,0	2,1	40,6	57,8	16,8	-1,0
Франція	421,1	130,8	12,7	25,1	47,7	40,8	-1,4
Греція	209,9	145,8	13,4	16,2	60,3	19,3	0,1
Ірландія	71,0	40,3	21,1	28,5	69,2	37,2	0,8
Італія	185,0	103,8	24,1	37,2	97,7	42,9	28,2
Латвія	5,6	1,5	2,8	12,2	16,5	10,6	-4,5
Мальта	37,0	26,6	50,5	17,1	82,6	70,1	0,8
Голландія	35,4	18,9	14,0	67,0	172,4	26,2	3,5
Португалія	83,6	55,9	60,2	13,7	100,8	90,0	14,9
Словенія	0,8	-0,1	-1,0	9,5	42,4	11,0	-9,5
Іспанія	238,9	74,0	10,8	22,4	36,6	34,7	-0,6
Швеція	43,3	19,7	15,3	28,4	68,3	33,8	-1,4
Об'єднане Королівство	573,3	127,2	33,0	36,6	101,8	33,0	3,7
Разом	2062,0	802,6	19,4	25,0	59,7	32,0	3,0

Джерело: Складено на основі інформаційних даних Науково-технічного і економічного комітету рибного господарства (STEFCS).

У підсекторі марикультури Сполучене Королівство є основним виробником сьомги (91 % від загальної вартості), а Греція є основним виробником лаврака та дорадо (47 % загальної вартості). У секторі малакокультури Франція виробляє 86 % устриць, Іспанія лідирує у виробництві мідій, охоплюючи 45 % за обсягами, Італія є основним виробником венерок (80 %). Найбільш популярним видом у прісноводній аквакультурі є пструг. Лідерами у цьому підсекторі є Італія (19 %), Данія (17 %) та Франція (14 %). Короп є другим за важливістю об'єктом прісноводної аквакультури, особливо у Східній Європі: основними виробниками є Польща (24 %), Чеська Республіка (23 %) та Угорщина (14 %).

Існують також дуже відчутні відмінності у величині середньої заробітної плати. Середня заробітна плата у 2016 році становила 25 000 євро на рік, що відповідає зростанню на 3,5 % від 2014 року. Однак номінальна заробітна плати були в діапазоні від 3000 євро на рік у Болгарії до 65 000 євро на рік у Голландії та Данії.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Важливою проблемою в подальшій успішній реалізації організаційно-економічного механізму регулювання вітчизняної аквакультури є вирішення питання передачі на приватизацію суб'єктам аквакультури гідротехнічних споруд. При цьому важливим аспектом є обмеження аматорського рибальства на орендованих ставкових господарствах. Доцільно внести зміни та доповнення до Правил любительського і спортивного рибальства [14] та Інструкції про порядок обчислення та внесення платежів за спеціальне використання водних живих ресурсів при здійсненні любительського і спортивного рибальства [15] в частині урегулювання питання любительського та спортивного рибальства на орендованих водоймах, які використовуються для риборозведення та в аспектах збільшення терміну короткострокового договору на спеціального водокористування до п'яти років. Водночас спеціальні товарні рибні господарства є формою господарювання, діяльність яких регулюється інструкцією. Разом з тим така форма господарювання не сприяє і не дає змогу прозоро конкурувати з іншими формами рибогосподарської діяльності. Але може бути альтернативою оренди водного об'єкта для ведення аквакультури. Очевидним є те, що на сьогодні також відсутній перелік препаратів, якими можна користуватися у разі виникнення хвороби риб. Тому актуальним є надання пропозицій саме до Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів у частині внесення лікувальних препаратів для лікування водних біоресурсів до переліку протиепізоотичних, лікувальних, лабораторно-діагностичних, радіологічних та інших ветеринарно-санітарних заходів, що проводяться органами державної ветеринарної медицини за рахунок відповідних бюджетних та інших коштів затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 15.08.1992 № 478. Важливою умовою органічної єдності в питанні функціонування економічного механізму регулювання в рибному господарстві є запровадження дотацій на виробництво продукції аквакультури. У такому випадку Державному агентству рибного господарства України доцільно підготувати пропозиції до Міністерства аграрної політики та продовольства України щодо процесу опрацювання Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на 2019 рік за КПКВК 2801540 «Державна підтримка галузі тваринництва, зберігання та переробки сільськогосподарської продукції, аквакультури (рибництва)» і врахувати запропоновані рекомендації щодо запровадження дотацій на виробництво продукції аквакультури.

Висновки і пропозиції. Таким чином, вважаємо за необхідне сфокусувати подальші наукові дослідження на використанні досвіду Європейського Союзу в питаннях розроблення та впровадження системи сертифікації уловів водних біоресурсів. При цьому на практиці треба запровадити сучасну систему сертифікації та забезпечення електронної звітності про комерційні операції з біологічною сировиною водного походження, що сприятиме ефективній дії організаційно-економічного механізму регулювання і контролю законності комерційних операцій в Україні. Основоположні принципи та законодавчі умови за запропонованим у цій статті напрямом містяться в регламентних документах Європейського Союзу № 1005/2008 (ЕС) від 29.09.2008 та № 1224/2009 (ЕС) від 20.11.2009, які імплементовано в національному законодавстві кожної без виключення країни Європейського Союзу. Наступним аспектом і важливим сектором рибного господарства є аквакультура, і для вирішення проблеми ефективної реалізації організаційно-економічного механізму регулювання вітчизняної аквакультури доцільно: а) передати на приватизацію суб'єктам аквакультури гідротехнічні споруди; б) обмежити любительське рибальство на орендованих ставкових господарствах; в) запровадити дотації на виробництво продукції аквакультури. При цьому необхідно поліпшити інформування споживачів про несуттєвий вплив на довкілля більшості технологій через весь ланцюг постачання та використання нових технологій як в аквакультурі, так і в рибальстві.

Список використаних джерел

1. HLPE, 2014. Sustainable fisheries and aquaculture for food security and nutrition. A report by the High Level Panel of Experts on Food Security and Nutrition of the Committee on World Food Security. Food and Agriculture Organization, Rome, Italy.
2. Zhao L. G., Sun J. W., Yang Y., Ma X., Wang Y. Y., Xiang Y. B. Fish consumption and all-cause mortality: a meta-analysis of cohort studies. *Eur. J. Clin. Nutr.* 2015. P. 1–7.
3. Tveteres S., Asche F., Bellemare M. F., Smith M. D., Guttormsen A. G., Lem A., Lien K., Vannuccini, S., Fish is food. The FAO's fish price index. *PLoS ONE* 7. 2012. e36731.
4. Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів: Закон України від 08.07.2011 № 3677–VI. *Офіційний вісник України*. 2011. № 59. С. 120.
5. Вдовенко Н. М. Державне регулювання розвитку аквакультури в Україні: монографія. Київ: Кондор-Видавництво, 2013. 464 с.
6. Asche F., Bellemare M. F., Roheim C., Smith M. D., Tveteras S., Fair enough? Food security and the international trade of seafood. *World Dev.* 2015. № 67. P. 151–160.
7. Vdovenko N., Baidala V., Burlaka N., Diuk A. Management mechanism of agrarian economic system: composition, functioning and factors of development in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, 2018. Vol. 16. Issue 2. P. 179–189. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16\(2\).2018.16](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16(2).2018.16).
8. Lim S., Vos T., Flaxman A., Danaei G., Shibuya K., Adair-Rohani H., Amann M. A comparative risk assessment of burden of disease and injury attributable to 67 risk factors and risk factor clusters in 21 regions, 1990–2010: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2010. *Lancet* 380. 2012. P. 2224–2260.
9. Вдовенко Н. М., Шарило Ю. Є., Курмаєв П. Ю., Дмитришин Р. А. Забезпечення конкурентних переваг рибного господарства з використанням прогресивної виробничо-технологічної бази. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2018. № 16. С. 99–108.
10. Bène C., Hersoug B., Allison E. H. Not by rent alone: analysing the pro-poor functions of small-scale fisheries in developing countries. *Dev. Policy Rev.* 2010. 28. P. 325–358.
11. Формування та функціонування Спільної рибної політики Європейського Союзу та шляхи її реалізації в Україні / за ред. д.е.н., проф. Н. М. Вдовенко. Київ: Кондор, 2018. 472 с.
12. Про аквакультуру: Закон України від 18.09.2012 № 5293–VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 79. С. 26.
13. With €5 billion sales and profits doubled, EU aquaculture has fully recovered from downturn. URL: https://ec.europa.eu/fisheries/press/%E2%82%AC5-billion-sales-and-profits-doubled-eu-aquaculture-has-fully-recovered-downturn_en.
14. Про затвердження Правил любительського і спортивного рибальства та Інструкції про порядок обчислення та внесення платежів за спеціальне використання водних живих ресурсів при здійсненні любительського і спортивного рибальства: затверджено Наказом Державного комітету рибного господарства України від 15.02.99 № 19. *Офіційний вісник України*. 1999. № 19. С. 372.
15. Інструкція про порядок обчислення та внесення платежів за спеціальне використання водних живих ресурсів при здійсненні любительського і спортивного рибальства. *Офіційний вісник України*. 2000. № 3. С. 162.
16. Вдовенко Н. М., Шепелев С. С. Складові механізми адаптації положень Спільної рибної політики ЄС в Україні. *Ukraine – EU. Modern Technology, Business and Law: III Міжнародна науково-практична конференція Slovakia-Austria-Hungary, 3–8 April 2017: abstracts*. Chernihiv, 2017. С. 90–91.
17. Шепелев С. С. Раціональне використання водних біоресурсів у рамках Спільної рибпромислової політики ЄС. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2015. № 11. С. 89–92.
18. Яркіна Н., Турега С. Державна політика розвитку рибного господарства України: передумови та цілі формування. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 3. С. 29–34.
19. Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них: Закон України від 06.02.2003 № 486-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 15. Ст. 107.

References

1. HLPE (2014). Sustainable fisheries and aquaculture for food security and nutrition. A report by the High Level Panel of Experts on Food Security and Nutrition of the Committee on World Food Security. Food and Agriculture Organization, Rome, Italy.
2. Zhao, L. G., Sun, J. W., Yang, Y., Ma, X., Wang, Y. Y., Xiang, Y. B. (2015). Fish consumption and all-cause mortality: a meta-analysis of cohort studies. *Eur. J. Clin. Nutr.* 1–7 [in English].
3. Tveteres, S., Asche, F., Bellemare, M. F., Smith, M. D., Guttormsen, A. G., Lem, A., Lien, K., Vannuccini, S. (2012). Fish is food. – the FAO's fish price index. *PLoS ONE* 7, e36731 [in English].
4. Pro rybne hospodarstvo, promyslove rybalstvo ta okhoronu vodnykh bioresursiv [On Fisheries, Industrial Fisheries and the Protection of Water Bioresources]. № 3677–VI (08.07.2011) (2011). *Ofitsiynyy visnyk Ukrayiny*, 59, 120 [in Ukrainian].
5. Vdovenko, N. M. (2013). Derzhavne rehulyuvannya rozvytku akvakul'tury v Ukraini: [Monohrafiya] [State regulation of aquaculture development in Ukraine]. Kyiv: Kondor-Vydavnytstvo [in Ukrainian].
6. Asche, F., Bellemare, M.F., Roheim, C., Smith, M.D., Tveteras, S. (2015). Fair enough? Food security and the international trade of seafood. *World Dev.* 67, P. 151–160 [in English].
7. Vdovenko, N., Baidala, V., Burlaka, N., Diuk, A. (2018). Management mechanism of agrarian economic system: composition, functioning and factors of development in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, 16 (2), 179–189. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16\(2\).2018.16](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.16(2).2018.16).
8. Lim, S., Vos, T., Flaxman, A., Danaei, G., Shibuya, K., Adair-Rohani, H., Amann, M. (2012). A comparative risk assessment of burden of disease and injury attributable to 67 risk factors and risk factor clusters in 21 regions, 1990–2010: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2010. *Lancet* 380, 2224–2260 [in English].
9. Vdovenko, N., Sharylo, Yu., Kurmayev, P., Dmytryshyn, R. (2018). Zabezpechennia konkurentnykh perevah rybnoho hospodarstva z vykorystanniam prohresyvnoi vyrobnycho-tekhnolohichnoi bazy [Providing competitive advantages of the fish industry using a progressive production-technological base]. *Problemy innovatsiyno-investytsiynoho rozvytku*, 16, 99–108 [in Ukrainian].
10. Bènè, C., Hersoug, B., Allison, E. (2010). Not by rent alone: analysing the pro-poor functions of small-scale fisheries in developing countries. *Dev. Policy Rev.* 28, 325–358 [in English].
11. Vdovenko N. M. (Ed.) (2018). Formuvannya ta funktsionuvannya Spilnoi rybnoi polityky Yevropeyskoho Soiuzu ta shliakhy ii realizatsii v Ukraini [Formation and functioning of the Common Fisheries Policy of the European Union and ways of its implementation in Ukraine]. Kyiv: Kondor [in Ukrainian].
12. Pro akvakulturu [About aquaculture]. № 5293-VI (dated September 18, 2012). (2012). *Ofitsiynyy visnyk Ukrayiny*, 79, 26 [in Ukrainian].
13. With €5 billion sales and profits doubled, EU aquaculture has fully recovered from downturn. Retrieved from https://ec.europa.eu/fisheries/press/%E2%82%AC5-billion-sales-and-profits-doubled-eu-aquaculture-has-fully-recovered-downturn_en.
14. Pro zatverdzhennya Pravyl lyubytelskoho i sportyvnoho rybal'stva ta Instruktsiyi pro poriadok obchyslennya ta vnesennya platezhiv za spetsialne vykorystannia vodnykh zhyvykh resursiv pry zdiysnenni lyubytelskoho i sportyvnoho rybalstva [On approval of the Rules of amateur and sport fishing and the Instruction on the procedure for calculating and making payments for the special use of aquatic living resources in the exercise of amateur and sports fisheries]. № 19 (15.02.99). (1999). *Ofitsiynyy visnyk Ukrayiny*, 19, 372 [in Ukrainian].
15. Instruktsiya pro poriadok obchyslennia ta vnesennia platezhiv za spetsialne vykorystannia vodnykh zhyvykh resursiv pry zdiysnenni lyubytelskoho i sportyvnoho rybalstva [Instructions on the procedure for calculating and making payments for the special use of aquatic living resources in the exercise of amateur and sports fisheries]. (2000). *Ofitsiynyy visnyk Ukrayiny*, 3, 162 [in Ukrainian].
16. Vdovenko, N. M., Shepelyev, S. S. (2017). Skladovi mekhanizmu adaptatsiyi polozhen' Spil'noyi rybnoyi polityky YES v Ukraini. *Ukraine – EU [Components of the mechanism of adaptation of the provisions of the Common Fisheries Policy of the EU in Ukraine]. Modern Technology, Business and Law: III Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiya Slovakia-Austria-Hungary*, 3–8 April 2017 (pp. 90–91). Chernihiv [in Ukrainian].

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

17. Shepelyev, S. S. (2015). Ratsionalne vykorystannia vodnykh bioresursiv u ramkakh Spilnoi rybopromyslovoi polityky ES [Rational Use of Water Bioresources within the framework of the Common Fisheries Policy of the EU]. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Ekonomika i menedzhment – Scientific Herald of the International Humanitarian University. Series: Economics and Management*, 11, 89–92 [in Ukrainian].

18. Yarkina, N., Tureha, S. (2013). Derzhavna polityka rozvytku rybnoho hospodarstva Ukrayiny: peredumovy ta tsili formuvannya [State policy of development of the fish industry of Ukraine: preconditions and goals of formation]. *Stalyi rozvytok ekonomiky – Sustainable development of the economy*, 3, 29–34. [in Ukrainian].

19. Pro rybu, inshi vodni zhyvi resursy ta kharchovu produktsiyu z nykh [About fish, other aquatic living resources and food products from them]. № 486-IV (06.02.2003). (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information from the Verkhovna Rada of Ukraine*, 15, 107 [in Ukrainian].

Сіненко Ігор Олександрович – аспірант кафедри глобальної економіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України (вул. Героїв Оборони, 15, Київ, 03041, Україна).

Синенко Игорь Александрович – аспірант кафедри глобальної економіки Національний університет біоресурсів і природопользования України (ул. Героев Оборони, 15, Киев, 03041, Украина).

Sinenok Igor – PhD student, Department of Global Economic, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (15 Heroes of Defense Str., Kyiv, 03041, Ukraine).

E-mail: igor.sinenok@ukr.net